



ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

А Розкрита сутність педагогічної умови використання системи інноваційних педагогічних технологій, що забезпечують ефективний розвиток естетичної культури майбутнього вчителя початкових класів, його готовність до оптимального впровадження набутого досвіду художньо-естетичної діяльності в освітній процес початкової школи. Автором доведена ефективність реалізації педагогічних умов формування естетичної культури майбутніх учителів початкових класів.

Ключові слова: педагогічні умови; естетична культура; художньо-естетична діяльність; інноваційні педагогічні технології; ігрове моделювання

Актуальність проблеми. Роль інформаційно-комунікаційних технологій, які сьогодні динамічно розвиваються і стають системоутворювальним чинником розвитку сучасного суспільства та системи освіти як його складової, важко переоцінити.

Сучасний стан розвитку інформаційного суспільства ставить нові вимоги до системи освіти, адже саме вона повинна випереджати інформатизацію інших напрямів суспільної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підтвердженням цього є основні напрями розвитку освіти, що визначені «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки», Проектом Концепції розвитку освіти до 2025 року (2014), Законом України «Про вищу освіту» (2014), Законом України «Про освіту» (2016).

У наукових працях дослідників Г. Волошина, М. Картеля, П. Матвієнко, О. Пехоти, Л. Пироженко, О. Пометун розкриваються питання визначення, пояснення сутності інтерактивних технологій і використання їх у навчально-виховному процесі. Науковцями доведено, що науково-педагогічна думка поступово йде шляхом розроблення та стимулювання розвитку освіти.

Питаннями визначення педагогічних умов у різних аспектах педагогічної науки займалися такі дослідники: В. Андреев, В. Гриньова, С. Золотухіна, Н. Кузьміна, О. Молчанюк та ін. [2; 3; 4; 5; 7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Інноваційна парадигма вищої освіти передбачає використання у процесі професійної підготовки сучасних технологій, зокрема, особистісно зорієнтованої технології, технології проектного навчання, блочно-модульної технології, проблемного навчання, комп'ютерних (інформаційних) технологій навчання, інформаційно-комунікаційних технологій, технологій превентивного навчання, технологій інтенсифікації навчання на основі схемних і знакових моделей навчального матеріалу, тестові технології. Створення системи інноваційної освіти є важливою умовою реалізації творчого потенціалу студентів у формуванні естетичної культури.

Мета статті – на основі аналізу наукової літератури та власного досвіду роботи у педагогічному ВНЗ розкрити особливості використання системи інноваційних педагогічних технологій, що забезпечують ефективний розвиток естетичної культури майбутнього вчителя початкових класів, його готовність до оптимального впровадження набутого досвіду художньо-естетичної діяльності в освітній процес початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використання системи інноваційних педагогічних технологій, що забезпечують ефективний розвиток естетичної культури майбутнього вчителя початкових класів, його готовність до оптимального впровадження набутого досвіду художньо-естетичної діяльності в освітній процес початкової школи – розглядається нами як координація між навчальними дисциплінами різних циклів, між програмами та планами навчальної й організаційно-методичної роботи з професійної підготовки здобувачів ВНЗ.

Реалізація умови використання системи інноваційних педагогічних технологій має забезпечити:

- організацію конструктивної взаємодії суб'єктів педагогічного процесу на різних етапах професійної підготовки;
- реалізацію в освітньому процесі особистісно зорієнтованих педагогічних технологій, спрямованих на формування естетичної культури майбутніх учителів початкових класів;
- залучення студентів до науково-пошукової та науково-дослідницької діяльності естетико-педагогічного спрямування на різних етапах професійної підготовки.

Зазначимо, що підготовка майбутніх учителів початкових класів засобами інноваційних технологій, на наш погляд, має на меті: забезпечення організаційно-педагогічного й психолого-педагогічного супроводу даного процесу; вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців; визначення змісту, організаційних форм і методів інформаційної підтримки процесу формування готовності майбутніх учителів до професійної діяльності в умовах загальноосвітнього на-

вчального закладу. Психолого-педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів початкових класів до реалізації завдань проблеми дослідження вбачаємо в розвитку здатності студентів педагогічних факультетів брати активну участь і виявляти дослідницьку позицію з метою критичного аналізу, осмислення й оцінки ефективності вивчення художньо-педагогічних дисциплін, формування фахових компетентностей під час педагогічної практики, ставлення до себе як до діяча-професіонала, яке виявляється в умінні модернізувати процес навчання в аспекті проблеми наукового пошуку, зважувати й оцінювати наслідки цих змін, аргументовано повідомляти про позитивні та негативні результати іншим учасникам педагогічного процесу.

Організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі формування естетичної культури на основі застосування інноваційних технологій реалізуються нами через такі заходи: створення інноваційного естетико-педагогічного освітнього середовища, спрямованого на забезпечення самореалізації особистості майбутнього вчителя початкових класів, заснованого на розробленні та застосуванні в навчальному процесі інтенсивних, інтерактивних та інформаційно-комунікаційних форм і методів задоволення його професійно-освітніх й естетико-творчих потреб.

Цей процес передбачає розроблення та впровадження спецкурсу «Естетична культура сучасного вчителя початкових класів», що актуалізує естетичну складову дисциплін загального та професійного циклів підготовки.

У процесі ознайомлення зі спецкурсом здійснюється організація конструктивної взаємодії суб'єктів педагогічного процесу на різних етапах професійної підготовки; реалізація в освітньому процесі особистісно зорієнтованих педагогічних технологій, спрямованих на формування естетичної культури майбутніх учителів початкових класів; залучення студентів до науково-пошукової та науково-дослідницької діяльності естетико-педагогічного спрямування на різних етапах професійної підготовки.

Реалізація визначеної нами умови відбувалась у процесі освітньо-аналітико-прогностичної діяльності та моделювання за такими етапами:

1. На першому етапі робота педагогів зі студентами була спрямована на процес вироблення вмінь аналізу, синтезу й узагальнення педагогічних явищ і процесів, усвідомлення понять «індукція» та «дедукція»; формування навичок педагогічного передбачення як основи прогнозування; діяльність щодо відбору педагогічної інформації для аналізу та прогнозування; засвоєння алгоритму аналітико-прогностичної діяльності на альтернативній основі; засвоєння критеріїв адекватності аналітико-прогностичної діяльності меті й завданням власної професійної діяльності.

Основні методи – групові тренінги, рольові й організаційно-діяльнісні ігри, «мозковий штурм», ігрове моделювання педагогічних ситуацій, виконання творчо-пошукових завдань, укладання

конспектів уроків для учнів початкової школи з метою формування їхньої естетичної культури.

Метод аналізу конкретних ситуацій (АКС) чи кейс-метод дають змогу наблизити процес навчання до реальної професійної діяльності через створення для студентів виробничих ситуацій тощо. При цьому досягнення результату пов'язано з вивченням опису ситуації, її аналізом, пошуком, опрацюванням необхідної літератури для відповідей на проблемні питання та підготовки до дискусійного обговорення. Систематичне застосування цього методу сприяє розвитку творчого, пошукового стилю мислення в студентів: вони оволодівають уміннями роботи з інформацією (аналіз кейсу, виокремлення важливої інформації, самостійний пошук необхідних знань), дослідницькими вміннями (формулювання альтернатив, вибір найоптимальнішого рішення, засвоєння алгоритмів прийняття управлінських рішень), комунікативними навичками (чітке висловлювання думок, їхня аргументація, вміння слухати інших), інтерактивними техніками (налагодження взаємодії з партнерами, прийняття колективних рішень, навички співпраці), презентаційними вміннями та навичками (оволодіння способами подання і візуалізації рішень), посилюється мотивація до навчання (підвищується зацікавленість діяльністю, активізується включеність у неї).

2. На другому етапі перевірялися знання студентів щодо впровадження сучасних педагогічних технологій у початковій школі й можливості вдалого їхнього застосування в різних ситуаціях.

3. На третьому етапі робота була спрямована на формування естетичної культури в широкому аспекті (естетичної культури майбутнього вчителя початкових класів й естетичної культури учнів початкової школи); комплекс знань про дитину та її особливості в аспекті культурно-естетичного розвитку; виявлення протиріч між тенденцією до гуманізації людських відносин і реальною позицією педагога в педагогічній традиції; формулювання понять діалогу, складної комунікації, компромісу. Перенесення здобутих знань у практичну площину.

Основні методи – активні, у режимі діалогу, широке запровадження ігрового моделювання, лекції, самостійна, індивідуальна робота, семінари з ігротехнічними засобами.

Широкі можливості для візуалізації змісту навчання створюють сучасні засоби навчання (мультимедійне обладнання) та комп'ютерні технології, зокрема відомий сучасний програмний продукт PowerPoint. Ця програма підтримує відеоформати, тому замість трудомісткого та неекономічного, з точки зору часових витрат, способу формулювання ситуації використовують заздалегідь підготовлені відеоролики, аудіо-виклад із додаванням фонового показу. Ситуація, як правило, підбирається гостра (конфліктна), що зосереджує достатньо інформації для оцінки явища та його дискусійного обговорення. У практиці проведення таких лекцій найчастіше використовується мікроситуація, пропонується в контексті навчального матеріалу, що розглядається на занятті.

Отже, чим міцніші та стійкіші знання й погляди майбутніх фахівців у галузі естетичної культури та естетичного світосприйняття, тим ґрунтовнішим є естетичне оцінювання явищ. Не може бути естетично розвиненого фахівця з високим рівнем культури, який передає свій досвід учням без ґрунтовної естетичної підготовки.

Освітній вплив у даному контексті має здійснюватися одночасно на всі складові готовності до цього напрямку професійної діяльності: мотиваційний, знаннєвий і практико-поведінковий. Зазначена діяльність сприяє розвитку творчого, пошукового стилю мислення в студентів: вони оволодівають уміннями роботи з інформацією (аналіз кейсу, виокремлення важливої інформації, самостійний пошук необхідних знань), дослідницькими вміннями (формулювання альтернатив, вибір найоптимальнішого рішення, засвоєння алгоритмів прийняття управлінських рішень), комунікативними навичками (чітко висловлювання думок, їхня аргументація, вміння слухати інших), інтерактивними техніками (налагодження взаємодії з партнерами, прийняття колективних рішень, навички співпраці), презентаційними вміннями та навичками (оволодіння способами подання і візуалізації рішень), посилюється мотивація до навчання (підвищується зацікавленість діяльністю, активізується включеність у неї).

Висновки з даного дослідження. Процес реалізації педагогічної умови використання системи інноваційних педагогічних технологій у процесі формування естетичної культури майбутнього вчителя початкових класів має забезпечити ефективність формування естетичної культури майбутніх учителів початкових класів на основі усвідомленого набуття студентами естетико-педагогічних знань, розвинення практичних умінь у галузі естетичної діяльності, формування мотивації до неї та розвитку особистісних якостей, що перетворюються в механізм продукування цих знань і умінь в освітній процес початкової школи. Ефективність процесу формування естетич-

ної культури у педагогічному ВНЗ залежить від того, наскільки свідомою та активною буде в ньому позиція майбутнього вчителя, його здатність до інноваційної діяльності, педагогічна позиція. Від знання та навичок використання майбутнім педагогом ІКТ залежатиме функціональне багатство середовища, його неоднорідність, складність, пов'язаність компонентів, тобто утворення між ними різноманітних зв'язків. Комбінація педагогічних інновацій та ІКТ-технологій – умова створення ефективного інформаційно-комунікаційного середовища в навчально-виховному процесі, успіх його використання, педагогічний ефект залежить від педагога.

Перспективи подальших розвідок. Зазначимо, що інноваційна діяльність і впровадження наукових розробок впливає на практику, є підставою для наукового обґрунтування системи діяльності щодо вдосконалення практики, для визначення ефективності рішення практичних завдань; для вдосконалення підготовки фахівців, завдяки чому формується їхня активна життєва позиція, підсилюється пізнавальні потреби в наукових знаннях і реалізації нових ідей – професійна діяльність стає творчою, науково обґрунтованою.

Список використаних джерел

1. Ананьев, Б. Г. Избранные психологические труды в 2-х т. / Б. Г. Ананьев. – Т. 1. – Москва : Педагогика, 1980. – 230 с.
2. Андреев, В. И. Педагогика : Учебный курс для творческого саморазвития / В. И. Андреев. 2-е изд. – Казань : Центр инновационных технологий, 2000. – 600 с.
3. Гринькова, В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) / В. М. Гринькова. – Харків : Основа, 1998. – 300 с.
4. Золотухина, С. Т. Проблема виховного навчання в педагогічній науці / С. Т. Золотухина // Сучасні проблеми дидактики : зб. наук. пр. – Харків, 2003. – С. 49–56.
5. Кузьміна, Н. В. Очерки психологии труда учителя. Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности / Н. В. Кузьмина. – Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1987. – 183 с.
6. Леонтьев, Л. П. Проблемы управления учебным процессом : математические модели / Л. П. Леонтьев, О. Г. Гохман. – Рига : Знание, 1984. – 239 с.
7. Молчанок, О. В. Засоби та шляхи вирішення проблеми індивідуалізації та диференціації навчання в школі / О. В. Молчанок // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. пр. – Харків : ХДПУ, 2000. – Вип. 11. – С. 139–142.
8. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2002. – 712 с. – (Мастера психологии).
9. Словник іншомовних слів [за ред. О. С. Мельничука]. – Київ : Гол. редакція УРЕ, 1974. – 776 с.
10. Теплов, Б. М. Психология музыкальных способностей / Б. М. Теплов. – Москва – Ленинград : АПН РСФСР, 1947. – 335 с.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 31.03.2017

Пилипенко Н. В. Использование системы инновационных педагогических технологий в процессе формирования эстетической культуры будущих учителей начальных классов.

А Раскрыта сущность педагогического условия использования системы инновационных педагогических технологий, обеспечивающих эффективное развитие эстетической культуры будущего учителя начальных классов, его готовность к оптимальному внедрению приобретённого опыта художественно-эстетической деятельности в образовательный процесс начальной школы. Автором доказана эффективность реализации педагогических условий формирования эстетической культуры будущих учителей начальных классов.

Ключевые слова: педагогические условия; эстетическая культура; художественно-эстетическая деятельность; инновационные педагогические технологии; игровое моделирование

Pylipenko N. V. Use of innovative pedagogical technologies in the formation of aesthetic culture of primary school teacher.

S Using the System of Innovation Pedagogical Technologies in the Process of Forming Aesthetical Culture of Future Teachers of Primary School. The article deals with the content of using innovation pedagogical technologies that ensure effective development of aesthetical culture of Future Teachers in primary school as well as readiness to optimal applying gained skills of art and aesthetic activities in educational process at primary school. The author proves efficiency of pedagogical conditions of forming aesthetic culture of future teachers at primary school.

Key words: pedagogical conditions; aesthetic culture; art and aesthetic activities; innovation pedagogical technologies; game modeling